

norden

Nordiska ministerrådet

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

NORDISKE ARBEJDSPAPIRER

N O R D I S K A Å R B E T S P A P P E R

Hållbar nordisk välfärd

Redogörelse till Nordiska Rådets session i oktober 2013

Siv Lien

<http://dx.doi.org/10.6027/NA2013-932>

NA2013:932

ISSN

Detta arbetspapper är utgivet med finansiellt stöd från Nordiska ministerrådet. Innehållet i arbetspappret avspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller anbefallningar.

Till

Kopia

Från

Ämne

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn K

Tel +45 3396 0200

Fax +45 3396 0202

www.norden.org

10 oktober 2013

13-00235-34

Redogörelse för programmet Hållbar nordisk välfärd

Programmet Hållbar nordisk välfärd realiserar de nordiska statsministrarnas uppmaning till de nordiska hälsoministrarna om att utarbeta konkreta förslag till en vidareutveckling av det nordiska hälsosamarbetet. Det var vid det nordiska statsministermötet den 10 juni 2012 som statsministrarna bad hälsoministrarna om att särskilt se på nordiskt samarbete inom utprovning av nya läkemedel och behandlingar, samarbete om högspecialiserade funktioner samt forskning om hälsa och välfärd.

Programmet rymmer utöver en utveckling och konkretisering av det nordiska hälsosamarbetet också konkreta insatser inom utbildnings- och arbetsmarknadsområdet. Genom upprättandet av Nordiska ministerrådets prioriteringsbudget inför 2013 beslutade de nordiska samordningsministrarna i september 2012 att igångsätta det treåriga programmet Hållbar nordisk välfärd.

Programmet följer och stöttar även upp de norska (2012) och svenska (2013) ordförandeskapsprogrammets fokus på välfärd samt det genomförda treåriga globaliseringsinitiativet för hälsa och välfärd (2010–2012). Island har för sitt ordförandeskapsprogram 2014 planer på ett projekt kallat Velferdsvakten. Man kommer att titta på hur detta kan inkluderas i Hållbar nordisk välfärd.

Status i arbetet

Hållbar nordisk välfärd syftar till att hitta innovativa lösningar för att förnya de nordiska välfärdssamfundet för Nordens 25 miljoner invånare. Lösningarna ska bidra till ökad kvalitet och jämlikhet i utbildning, arbete och hälsa och omsorg. Detta uppnås genom att gemensamt finansiera konkreta insatser och skapa nordiska plattformar för dialog och kunskapsutbyte. Under 2013 har närmare 34 MDKK allokerats till programmet Hållbar nordisk välfärds insatser från de nordiska samordningsministrarnas prioriteringsbudget samt facksektorernas egna budgetar.

Hållbar nordisk välfärd är ett komplement till de nordiska ländernas nationella arbete med att förnya och utveckla välfärden. Involveringen av centrala beslutsfattare i länderna är avgörande för utvecklandet av helhetliga och tvärsektoriella lösningar. Eftersom erfarenhetsutbyte och lärande mellan de nordiska länderna är en central del av Hållbar nordisk välfärd har man i inledningsfasen av programmet lagt – och kommer att fortsätta lägga – stor vikt vid att samla centrala nationella och nordiska beslutsfattare och experter på välfärdsområdet i syfte att identifiera synergier mellan nationella och nordiska satsningar.

Tio månader in i programmet har 13 projekt redan satts i gång, och Nordiska ministerrådet för en dialog med nyckelpersoner i länderna angående ytterligare samarbetsinsatser där man förväntar att reell nordisk nytta kan uppnås.

Programmet Hållbar nordisk välfärd gäller för perioden 2013–2015, och är tvärasektoriellt. Det är Ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) och Ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S) som är de två huvudansvariga ministerråden för programmet.

Resumé av arbetet under Hållbar nordisk välfärd

Hållbar nordisk välfärd realiseras genom konkreta insatser och aktiviteter inom tre insatsområden:

1. Utbildning och arbete för välfärd

Insatser och aktiviteter inom insatsområde 1 ska bidra till att:

- utbildning leder till arbete
- trygga tillgången på kompetens inom hälso- och omsorgssektorn

2. Forskning för välfärd

Insatser och aktiviteter inom insatsområde 2 ska bidra till att:

- främja forskning och framtagande av kunskap och modeller som kan bidra till välfärd för alla

3. Infrastruktur för välfärd

Insatser och aktiviteter inom insatsområde 3 ska bidra till att:

- utveckla och trygga kvaliteten i hälso- och sjukvården

1. Utbildning och arbete för välfärd

Insatser och aktiviteter inom insatsområde 1 ska bidra till att:

- utbildning leder till arbete
- trygga tillgången på kompetens inom hälso- och omsorgssektorn

Nordiska ministerrådet har hittills igångsatt följande projekt inom ramen för insatsområde 1:

a) Nordisk kunskapsbank om avhopp från skolan

En alltför stor andel av unga i Norden fullföljer inte sina gymnasiala utbildningar och hamnar antingen utanför arbetsmarknaden och samhället i sitt vuxna liv, eller lever i utkanten av ett arbetsliv, präglad av konstant otrygghet och osäkerhet. För att främja att unga fullföljer sin utbildning och därmed står sig bättre i konkurrensen på arbetsmarknaden, har en nordisk kunskapsbank skapats som samlar goda exempel på hur man får unga i Norden att fullfölja sin utbildning.

Kunskapsbanken är en gemensam nordisk webbplats som samlar in och sprider kunskap om olika insatser för ökat genomförande av utbildningar samt förebyggande av avhopp de närmaste åren efter grundskola/folkskola. Kunskapsbanken samlar in och sprider resultat från projekt och insatser på fältet samt uppsamlingar av utvärderingar, lyfter fram lovande försök och exempel och presenterar ny forskning. Kunskapsbanken uppdateras och vidareutvecklas kontinuerligt.

Nordens Välfärdscenter är ansvarigt för uppdraget och står för etablering och drift av kunskapsbanken under projektperioden fram till augusti 2014.

b) Mobilitet och erkännande av yrkeskvalifikationer i Norden

Norden är ett öppet utbildnings- och arbetsmarknadsområde och möjligheterna för studenter och andra att utbilda sig och arbeta på tvärs av gränser är stora. För att öka mobiliteten och minska gränshinder finns behov av ett kontinuerligt arbete med att förenkla procedurer för erkännande av utbildning och kompetens. För att bidra till ökad mobilitet har Nordiska ministerrådet kartlagt de nordiska ländernas procedurer och krav på godkännande av nordiska ansökningar till reglerade yrken. Likheter och skillnader mellan hälso- och omsorgsutbildningar i de nordiska länderna har också studerats. Detta ska bidra till att klargöra kompetensnivåer, som i sin tur kan bidra till ökad mobilitet.

Studierna publicerades i oktober 2013 och rekommendationerna, som riktar sig till utbildnings-, hälso-, arbetsmarknads- och näringslivssektorn, diskuterades sedan på ett tvärsektorieellt seminarium där nationella kontaktpersoner för programmet Hållbar nordisk välfärd samt andra viktiga yrkespersoner deltog. Med utgångspunkt från seminariet kommer det att utarbetas en plan för fortsatt arbete med rapportens.

c) Lärande på arbetsplatsen

För att möta utmaningarna knutna till att trygga lärlings- och praktikplatser för personer som går en yrkesutbildning, samt öka kvaliteten i den undervisning som försiggår på arbetsplatsen, har ministerrådet satt i gång ett projekt om lärande på arbetsplatsen. Projektet främjar samarbete mellan lokala och regionala aktörer som skolor, skolägare, företag, branschorganisationer, yrkesnämnder med flera. Syftet är erfarenhetsutbyte och dialog om kvalitet i lärande på arbetsplatsen i Norden. Det är också etablerat ett samarbete på nationell nivå mellan myndigheter med ansvar för yrkesutbildningen. Skolverket i Sverige leder projektet.

Den 13 och 14 november 2013 kommer det första av sju mötesplatser i projektet att arrangeras i Stockholm med Sverige som värd. Under mötesplatsen kommer över 100 lokala, regionala och nationella aktörer, koordinatörer samt representanter för nationella myndigheter med ansvar för grundläggande yrkesutbildning att träffas för att diskutera aktuella frågor med koppling till lärande på arbetsplats ur ett svenskt perspektiv.

d) Entreprenörskap i utbildningen

Nordens framtida konkurrensförmåga och välfärd är bland annat beroende av arbetskraftens förmåga att tänka nytt, se möjligheter och omsätta idéer till värde. Därför måste de nordiska utbildningssystemen stimulera eleverns och studerandes förmåga att arbeta kreativt och flexibelt, ta initiativ och själva tänka ut innovativa lösningar på samhällets problem. Med utgångspunkt i rapporten "Entrepreneurship education in the Nordic countries" (2013), som Nordisk Innovation utarbetade för Nordiska ministerrådet, bidrar detta projekt till att öka fokuset på entreprenörskap i de nordiska utbildningssystemen.

Projektet sätter fokus på utbyte av undervisningspraxis, metoder och inlärningsresurser inom inlärningsåtgärder som är inriktade på att stimulera elevernas och de studerandes skapandeförmåga och nyfikenhet samt ge stöd åt det tvärgående institutionssamarbetet i Norden när det gäller entreprenörskap. Ett nordiskt arrangemang kommer att äga rum i samband med Entreprenörskapsveckan i november 2013.

e) Socialt entreprenörskap

MR-S har satt igång ett projekt lett av Norge där syftet är att öka kunskapen om insatser i Norden för att underlätta för socialt entreprenörskap och social innovation i arbetet med att inkludera utsatta grupper i arbete och samhällsliv. Arbetet kommer att ingå i ett mer långsiktigt arbete där syftet är erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer och förstärkning av kunskapsunderlaget för politikutveckling på området i Norden.

f) Analys av nordisk välfärdsmodell

För att se över den nordiska välfärdsmodellens tidigare och nuvarande prestationer, framtida utmaningar och möjliga lösningar tas en analys fram på området. Arbetstagarorganisationer, arbetsgivarföreningar och Nordiska ministerrådet är representerade i referensgruppen som är knuten till projektet. Analysen, som genomförs av nordiska toppekonomer, förväntas vara slutförd under våren 2014.

g) Studie om yrkes- och lärlingsutbildningssystemen i Norden

Som en uppföljning av det svenska ordförandeskapets arbetsmarknadsmöte, som ägde rum i Stockholm den 16 maj i år, och diskussioner på mötet i MR-U där temat var yrkesutbildning har MR-A och MR-U tagit initiativ till en studie som ska titta närmare på de framtida utmaningar, behov och visioner som

kännetecknar yrkes- och lärlingsutbildningssystemen i de nordiska länderna. Särskild vikt kommer att fästas vid utbildningens koppling till yrkeslivet och rekrytering till yrkesutbildningar. Studien kommer att läggas fram på möten i MR-A och MR-US våren 2014.

Samarbetsområden under utveckling under insatsområde 1:

Ett förslag till projekt om forsknings-samarbete inom välfärdsprofessionerna diskuterades på ett tvärsektorieellt seminarium till vilket nationella kontaktpersoner för programmet Hållbar nordisk välfärd var inbjudna i oktober 2013. Utifrån inspel från seminariet kommer ett konkret projektförslag att läggas fram för EK-U vid deras möte i december 2013.

2. Forskning för välfärd

Insatser och aktiviteter inom insatsområde 2 ska bidra till att:

- ***främja forskning och framtagande av kunskap och modeller som kan bidra till välfärd för alla***

Nordiska ministerrådet har hittills igångsatt följande projekt inom ramen för insatsområde 2:

a) Forskning om social ojämlikhet i hälsa och välfärd

Livskvaliteten i Norden är bland den högsta i världen enligt *Quality of Life Index*. Livskvalitetsfaktorerna som mäts är bland annat hälsa, jobbsäkerhet och jämställdhet mellan könen. Trots detta finns det i Norden behov av tvärvetenskaplig forskning om orsaker till ojämlikhet i hälsa och välfärd. Nordiska ministerrådet finansierar nordisk forskning om sociala ojämlikheter i hälsa och välfärd som undersöker de bakomliggande orsakerna till den ojämna fördelningen av hälsa och välfärd i dagens nordiska samhällen när det kommer till skärningspunkterna mellan kön, social klass, etnicitet, regionala skillnader etc.

Nordiska ministerrådet har allokerat medel till en utlysning av forskningsmedel som kommer att administreras av den nordiska institutionen NordForsk. Utlysningen förväntas ske under hösten 2013 och inom ramen för NordForsks framtida samarbetsprogram om hälsa och välfärd.

b) Rekrytering och behållande av anställda i omsorgssektorn

Nordiska ministerrådet har initierat ett nordiskt samarbete om att ta fram modeller för rekrytering och behållande av anställda i omsorgssektorn. Tillgång till kompetens inom omsorgssektorn i förhållande till de förväntade ökande behoven av äldreomsorg behöver tryggas i de nordiska länderna. Ett förprojekt är igångsatt i regi av det norska Helse- og omsorgsdepartementet och resultat från detta förväntas föreligga under hösten 2013. Med bakgrund i resultatet från förprojektet ska huvudprojektet herefter konkretiseras och genomföras.

c) Könberg-rapport om det framtida nordiska hälsosamarbetet

De nordiska hälso- och socialministrarna har, tillsammans med ministerrådets generalsekreterare, tagit initiativ till en politisk utredning som ska undersöka hur det nordiska samarbetet inom hälsa kan utvecklas och stärkas under de kommande fem till tio åren. Arbetet ska mynna ut i en kortfattad rapport med fokus på rekommendationer och förslag till lösningar.

Den tidigare svenske ministern, landshövdingen och Folkpartiets mångåriga riksdagsledamot Bo Könberg har fått uppdraget att skriva rapporten som läggs fram för de nordiska hälso- och socialministrarna på deras möte i juni 2014.

3. Infrastruktur för välfärd

Insatser och aktiviteter inom insatsområde 3 ska bidra till att:

- ***utveckla och trygga kvaliteten i hälso- och sjukvården***

Nordiska ministerrådet har hittills igångsatt följande projekt inom ramen för insatsområde 3:

a) Nordiskt samarbete om forskningsinfrastruktur

Nordiska ministerrådet och det svenska ordförandeskapet i 2013 sätter fokus på att förbättra samspelet mellan de nordiska ländernas forskningsinfrastruktur. Med likheter mellan de nordiska populationerna, med spårbara data i systemen och med sina 25 miljoner invånare, är Norden en guldgruva för välfärdsindustri och forskare. För att kunna utnyttja den information som finns, och därmed bidra i utvecklingen av välfärden, krävs en ökad koordinering av sociala register, biobanker och utprovning av läkemedel och behandling. Det genomförs under 2013 en rad expertseminarier och konferenser rörande forskningsinfrastruktur i regi av NordForsk och det svenska ordförandeskapet.

Rekommendationer inom området från expertnätverket under NordForsk (*NORIA-net on Registries*) kommer att diskuteras och följas upp av ämbetsmannakommittén för social och hälsa under hösten 2013. Övriga projekt under insatsområde 3 bidrar också till att utveckla den nordiska forskningsinfrastrukturen.

b) Nordiskt samarbete för kliniska studier

Kliniska studier, det vill säga undersökningar av effekten av ett läkemedel eller en behandlingsmetod, i Norden har minskat drastiskt de senaste trettio åren. Nordiska ministerrådet arbetar för att förenkla processerna för genomförandet av kliniska studier på tvärs av de nordiska länderna med syftet att öka antalet kliniska studier i Norden. Kliniska studier är en viktig komponent i att introducera nya metoder och behandlingar för patienter. Ett treårigt nordiskt pilotprojekt ska bland annat upprätta en nordisk samarbetsplattform – *Nordic Trial Alliance* – med syftet att understödja kliniska multicenterstudier i de nordiska länderna, upprätta en organisationsstruktur som inkluderar centrala miljöer för kliniska studier i de nordiska länderna, attrahera forskarnätverk, miljöer och partners till det nordiska nätverket och initiera utvecklingsprojekt inom prioriterade områden (exempelvis gap-analys, etiska och juridiska frågor).

NordForsk har fått i uppdrag att koordinera det nordiska samarbetet för kliniska studier, som redan igångsatts.

c) Nordiskt samarbete om högspecialiserade behandlingar

Nordiska ministerrådet har initierat nordiskt samarbete om högspecialiserade behandlingar. Inom sjukvården finns i dag högspecialiserade funktioner där det, på grund av sällsynthet, komplexitet och/eller brist på resurser, kan vara svårt att upprätthålla expertis, erfarenhet, rutin och teknologi. Nordiska ministerrådet har beslutat att samarbetet om högspecialiserade behandlingar inledningsvis ska rymma erfarenhets- och kompetensutbyte, nordiska databaser och procedurer för högspecialiserade funktioner. Arbetet har igångsatts och koordineras via det norska Helsedirektoratet.

Samarbetsområden under utveckling under insatsområde 3:

Vintern 2013/2014 kommer det att sättas i gång ett nordiskt samarbete om välfärdsteknologi som är ett viktigt element av utvecklingen av hälsa och omsorg.

När det nya EU-direktivet (Directive on Cross Border Health Care) har implementerats i länderna och de första erfarenheterna har inhämtats kommer man att överväga att inleda en nordisk studie för att titta på patienternas fria rörlighet i Norden.